

АКТУАЛІТЕТИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ УКРАЇНЦІВ У ПЕРІОД РОЗВИТКУ ФІНТЕХУ

Птащенко Ліана Олександрівна*, доктор економічних наук, професор
Колінчук Дарія Володимирівна, студентка
Національний університет «Полтавська Політехніка імені Юрія Кондратюка»

*ORCID 0000-0002-4228-0421

© Птащенко Л.О., 2021

© Колінчук Д.В., 2021

Стаття отримана редакцією 13.11.2021 р.

The article was received by editorial board on 13.11.2021

Вступ. Одними з найважливіших факторів економічного зростання країни, інвестицій та підвищення рівня доходів населення є рівень фінансової грамотності й обізнаності громадян. Фінансова грамотність є одним з головних інструментів подолання бідності та економічного процвітання країни. Суспільство може досягти економічних успіхів тільки тоді, коли громадяни мають навички прийняття відповідальних і свідомих рішень у фінансовій сфері та здатні формувати власний добробут.

Актуальність питань низького рівня фінансової грамотності населення особливо зросла в останні роки, коли значно загострилися проблеми економічної нестабільності, пов'язаної зі світовою пандемією. Локдауни, які запроваджують держави, стимулюють країни швидше переходити на цифрові технології в усіх сферах людської діяльності, а особливо у фінансовій сфері та на ринку освітніх послуг. Ця проблема є актуальною, оскільки здатність правильно та раціонально розпоряджатися особистими фінансами та фінансами бізнесу стає гострою необхідністю для громадян.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Питання фінансової грамотності розглядали в своїх наукових дослідженнях такі закордонні вчені: А. Лусарді, О. Мітчелл В. Курто [1; 2], які вивчали формування фінансової грамотності у розвинених країнах; Агарвал С., Дрісколл Дж., Габе Х., Лейбсон Д. [3] розглядали навчання на ринку кредитних карток, Олгуд С., Уолстад В.Б. [4] вивчали вплив теоретичних і практичних фінансових знань на ставлення до кредитних карток; Бернхайм Б.Д., Гаррет Д.М., Макі Д.М. висвітлюють питання довгострокового ефекту від фінансової освіти [5]; Гастінгс Дж.С., Мадріан Б.К., Скімміхорн В.Л. визначили взаємовплив фінансової грамотності, фінансової освіти та економічних результатів [6].

Серед українських науковців питання фінансової грамотності та обізнаності розглядають Р. Бонд, О. Куценко, Н. Лозицька, Т. Кізима [7; 8], А. Климчук, Д. Радзішевська досліджують стан фінансової грамотності в Україні та визначають необхідність її підвищення [9; 10]. Л. Птащенко та А. Шабардіна висвітлюють зарубіжний досвід забезпечення фінансової грамотності населення та окреслюють шляхи її підвищення в Україні з урахуванням світових напрацювань у цій сфері [11]. О. Блискавка, А. Зеленцова встановили залежність розвитку національної економіки від фінансової грамотності населення [12]. Не дивлячись широке коло науковців, що займаються питаннями фінансової грамотності, проблеми продовжують накопичуватися та набувають більшої актуальності. Адже з точки зору економіки в цілому недостатній рівень знань у галузі фінансових послуг свідчить про низький ступінь залучення широких верств населення до споживання цих послуг, а отже – обмежує рівень і якість накопичень та інвестицій, котрі визначають потенціал економічного зростання.

Значимість питань низького рівня фінансової грамотності населення особливо зросла в останні роки, коли значно загострилися проблеми, пов'язані з ковідною кризою: зростання особистих боргів населення, відсутність ефективних заощаджень, нездатність громадян захистити власний добробут тощо. Саме у цей період відбулося посилення уваги урядів розвинених країн світу до розвитку фінансових технологій та проблем підвищення фінансової грамотності населення.

Метою статті є дослідження проблем та визначення пріоритетних напрямів підвищення рівня фінансової грамотності населення в період активного розвитку цифрових технологій на фінансовому ринку в Україні.

Основний матеріал і результати. Сьогодні у багатьох країнах одним із найважливіших та значущих елементів загальної державної економічної та соціальної політики є підвищення фінансової грамотності населення. Зацікавленість темою планування особистих фінансів та фінансової грамотності пов'язана з тим, що навіть у країнах, де побудовано сучасну систему економічної освіти, значна кількість громадян слабо орієнтується в питаннях особистих фінансів.

Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) визначає фінансову грамотність як «комплекс знань, вмінь, навичок, ставлення та поведінки людини, необхідних для ухвалення важливих фінансових рішень та для досягнення особистого фінансового добробуту» [13]. На сьогодні, за даними Світового банку, 44 країни світу схвалили стратегію фінансової грамотності, а у 27 країнах цей документ знаходиться на етапі розробки [14].

Ми провели аналіз та огляд зарубіжних програм підвищення фінансової грамотності на прикладі Австралії, Великобританії, США та Китаю.

Австралійський уряд ввів у дію національну програму з фінансової грамотності в 2004 р. Вона включала формування Фонду фінансової грамотності (з 2005 р.). Фонд створив освітній сайт «Розуміння грошей». Розроблено Національну стратегію підвищення фінансової грамотності (National Financial Literacy Strategy), основними тезами якої є:

- освіта через школи та інші інститути суспільства;
- забезпечення точної та незалежної інформації;
- визначення меж освіти та розроблення додаткових інноваційних рішень для впровадження ідей фінансового добробуту та зміни поведінки громадян щодо фінансових операцій;
- партнерство багатьох секторів, включаючи підтримку програм фінансової грамотності приватними компаніями, просування кращих досягнень у цій сфері [15].

У Великобританії з 2011 р. діє спеціальна організація – Служба порад про гроші (Money Advice Service) [16]. Вона була організована Відділом фінансової освіти споживачів (Consumer Financial Education Body, CFEB). Ця служба дає безкоштовні консалтингові послуги громадянам, які допомагають їм приймати вірні фінансові рішення. Служба є незалежною, її дії спрямовані на підтримку як молоді, так і дорослого населення. Основною метою є забезпечення розуміння населенням фінансових процесів усередині країни та за кордоном. Пріоритетними напрямками у цій сфері є:

- допомога молодим батькам;
- робота в школах та інших освітніх установах (наприклад, уроки, які організовує група з фінансової освіти молоді – Personal Finance Education Group, PFEG);
- розроблення онлайн-продуктів щодо підвищення фінансової грамотності;
- надання консультацій щодо використання грошей [17].

Великобританія традиційно вважається країною з розвинутою благодійністю, тому суспільний сектор забезпечення фінансової грамотності тут досить великий.

Щодо Сполучених Штатів Америки, зазначимо, що країна має значний досвід у сфері підвищення фінансової грамотності населення. Казначейство Сполучених Штатів у 2002 р. заснувало Бюро з фінансових підрозділів (Office of Financial Institutions, OFI) – державне агентство. Спільно з Конгресом США була організована Комісія з фінансової грамотності та освіти (Financial Literacy and Education Commission, FLEC). У 2006 р. розроблено Національну стратегію з фінансової грамотності. У Сполучених Штатах існує такий вектор заходів щодо забезпечення фінансової грамотності:

- наголос на індивідуальному підході;
- створення телефонних ліній з фінансових питань;
- прищеплення у школах дітям фінансових навичок [18].

Результати США досягли досить вагомі: фінансова грамотність у країні перебуває на високому рівні. Тут діти можуть отримувати банківську картку в 10 років, у більшості штатів обіг готівки зведений до мінімуму, відчувається велика інтегрованість населення у фінансову сферу життя суспільства. У Сполучених Штатах також прийнято влаштовувати в університетах фінансові центри, де студенти можуть отримати інформацію, необхідну для фінансових операцій як протягом навчання, так і після випуску.

Уряд Бразилії покладається на державні програми в цій галузі, при цьому особливе місце приділяється роботі з молоддю. На державному рівні нині діє Національна стратегія підвищення якості фінансової освіти (Estrategia Nacional de Educação Financeira, ENEF). Вона була розроблена робочою групою, до складу якої увійшли представники органів державної влади (комітету з регулювання фінансових ринків, міністерств освіти, фінансів, юстиції, соціального захисту), а також співробітники найбільших банків та кредитних організацій країни [19]. Під час розроблення програми ENEF автори врахували, що близько 82% громадян Бразилії не знали точний відсоток за своїми кредитами, а 87% не мали заощаджень або мали їх у незначному обсязі. Тому метою держави стало ширше залучення населення до діяльності фінансових ринків і підвищення фінансової грамотності всіх верств населення. Особливістю цієї програми є охоплення більшої частини суспільства, а не лише певної категорії громадян. Наприклад, ENEF включає заходи щодо підвищення фінансової грамотності школярів. До них належать:

- підготовка вчителів на основі матеріалів та навчальних планів, розроблених Центральним банком Бразилії;
- розроблення підручників та мультимедійних програм з цієї тематики для різних вікових категорій учнів.

У Китаї, як і в Бразилії, визнається велика роль держави у процесі підвищення рівня фінансової культури населення. Однак у КНР нині відсутня єдина державна програма, націлена на підвищення фінансової грамотності громадян. Можна відмітити лише зусилля окремих органів влади у цій галузі. До них належать розроблення Програми підвищення фінансової грамотності серед учнів (CIEFR). Ця програма була підготовлена спільно міністерством освіти та міністерством фінансів Китаю. Її метою є поширення інформації серед школярів та студентів про можливість отримання освітніх позик, а також допомога тим студентам, які мають труднощі з виплатою освітніх кредитів.

Узагальнено результати проведеного аналізу (рис. 1).

Рис. 1. Державне нормативне забезпечення підвищення рівня фінансової грамотності в різних країнах

Результати досліджень багатьох науковців та фахівців свідчать про те, що в Україні досить низький рівень фінансової грамотності населення. Масове зубожіння українських громадян є причиною того, що близько 15% населення взагалі не мають можливості здійснювати інвестиційні вкладення через недостатність фінансових ресурсів. Крім того, люди не співпрацюють із фінансовою системою в Україні, бо не довіряють їй. Через особливості історичного досвіду в Україні та діяльність в період трансформації багато аферистів у фінансовій сфері (фінансові піраміди, посередники, фонди, банки тощо) ця проблема стоїть дуже гостро. При цьому фінансовий ринок активно розвивається, виникають нові інструменти, форми і види фінансових продуктів. Однак із боку споживачів попит на ці послуги досить низький, населення не вміє ефективно використовувати фінансові інструменти через відсутність

необхідних знань і навичок. Ринки страхування, іпотечного кредитування, інвестування та пенсійних накопичень майже не розвиваються.

Як правило, заощадження населення здійснюються за допомогою банківських депозитів, а споживче кредитування зростає за рахунок нарощування незабезпечених кредитів [20].

Протягом 30 років існування ринкових відносин в Україні ніхто системно не займався фінансовою освітою населення, яке самостійно здобувало певні знання на власних помилках і втратах від недобросовісних банків та інших фінансових установ, невдалих вкладень тощо.

Ми провели опитування громадян щодо їх обізнаності в питаннях розпорядження грошима і встановили таке. В опитуванні взяли участь 113 осіб різних вікових категорій – від 14 років до 69. Серед них чоловіків – 16%, жінок – 84%.

Майже 64% респондентів відповіли, що їх не задовольняє рівень доходів, понад 73% опитаних здійснюють великі покупки за рахунок відкладених грошей, використовують цифрові технології (телефонний додаток) лише 23,9%. Не планують сімейний бюджет понад 73% респондентів, вкласти кошти у банк налаштовані лише 36% опитаних, на питання чи практикується в родині накопичувати кошти шляхом вкладення на депозит, позитивну відповідь надали лише 23% респондентів, а вкладення в цінні папери не здійснюють майже 86% опитаних. Більше половини опитаних вважають, що основам фінансової грамотності повинні навчати батьки та підготовлені фахівці в рамках державних програм підвищення рівня фінансової грамотності. Таким чином проведене опитування підтвердило необхідність активізувати заходи з підвищення рівня фінансової грамотності українців. Особливої актуальності це питання набуває в період активного розвитку фінансових технологій.

На державному рівні в Україні здійснюються низька заходів з підвищення фінансової грамотності, але вони не мають масовий характер. Так, одним із пріоритетів діяльності Національного банку України є фінансова інклюзія, яка нерозривно пов'язана з фінансовою грамотністю. В рамках співробітництва Центру «Корпоративної соціальної відповідальності та вищих навчальних закладів України» було реалізовано Проект щодо «Фінансової грамотності студентів». Проект реалізовувався три роки (2015–2018 рр.). Його метою було підвищення рівня фінансової грамотності студентів, завдяки впровадженню вибіркової дисципліни «Фінансова грамотність» для студентів перших курсів нееконімічних спеціальностей та підвищення компетенції викладачів з методики викладання фінансової грамотності.

Упродовж останніх років Національний банк регулярно проводить заходи, спрямовані на підвищення фінансової грамотності українців. Зокрема, це заходи у рамках Всесвітнього тижня грошей – Global Money Week. Проводяться навчальні лекції та семінари, наприклад, в рамках інформаційних днів Національного банку України «Економічний експрес» у регіонах України.

Національний банк України розробив бачення Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року та напрямів розвитку фінансової грамотності. Однією зі стратегічних цілей Стратегії є підвищення доступності та рівня користування фінансовими послугами [21].

Важливі напрями досягнення вказаної цілі узагальнені на рисунку 2.

Заходи підвищення доступності та рівня користування фінансовими послугами передбачають активізацію розвитку фінтеху, що підтверджує необхідність підвищення рівня фінансової грамотності українців.

Необхідно здійснювати такі заходи:

- активно використовувати особистісно зорієнтовані технології навчання фінансовій грамотності з урахуванням вікових категорій громадян;
- організувати курси для фахівців, які навчатимуть фінансовій грамотності;
- слід забезпечити неперервність фінансового виховання, починаючи з дошкільного навчання, шкільного, університетського, для економічно активного населення та пенсіонерів;
- створити телефонні лінії та інтернет-канали для надання консультацій з фінансових питань;
- користуючись досвідом Австралії доцільно створити наочні сайти для підвищення фінансової грамотності дітей, молоді, дорослого населення та курсів на базі університетів і місцевих громадських організацій.

При цьому освітня діяльність повинна бути системною і в перспективі передбачати неперервність процесу, а навчання має базуватися на інноваційних ігрових технологіях, тренінгах. Навчання фінансовій грамотності повинне орієнтуватися не лише на набуття навичок ефективно

Рис. 2. Пріоритетні заходи підвищення доступності та рівня користування фінансовими послугами

співпрацювати з банківськими установами, а й страхуванню, розпорядженню грошима в побуті та повсякденному житті, ефективному недержавному пенсійному накопиченню, вкладенню в цінні папери тощо.

Висновки. Беззаперечним є факт, що поширення й використання фінансових технологій стосується всіх прошарків українського суспільства. Проведене дослідження підтвердило низький рівень фінансової грамотності та обізнаності населення. Стрімкий розвиток мобільного банкінгу, активізація використання безготівкових розрахунків сприятиме пошвидченню інвестиційних процесів, прозорості фінансових потоків, а підвищення рівня фінансової грамотності українців сприятиме формуванню довіри до фінансових посередників, підвищенню добробуту пересічних громадян, формуванню нових поглядів до недержавного пенсійного забезпечення та страхових послуг, економічному зростанню в національному господарстві. Пріоритетним завданням, спрямованим на активізацію заходів з підвищення рівня фінансової грамотності та обізнаності населення, є формування пропозицій щодо розроблення програм підвищення фінансової грамотності для різних цільових аудиторій. Саме цим питанням будуть присвячені подальші дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Lusardi A., Mitchell O.S. Financial Literacy around the World: An Overview. *NBER Working Paper*.
2. Lusardi A., Mitchell O.S., Curto V. Financial Literacy among the Young: Evidence and Implications for Consumer Policy // NBER Working Paper. 2009. URL: <http://www.nber.org/papers/w15352.pdf>
3. Agarwal S., Driscoll J., Gabaix X., Laibson D. Learning in the credit card market. 2011 // NBER Working Paper. 2008. № 13822. URL: <http://www.nber.org/papers/w13822>
4. Allgood S., Walstad W.B. The effects of perceived and actual financial knowledge on Credit Card Behavior. Networks Financial Institute at Indiana State University. *Working Paper*. 2011. № WP-15.
5. Bernheim B.D., Garrett D.M., Maki D.M. Education and saving: the long-term effect of high school financial curriculum mandates. *Journal of Public Economics*. 2001. № 80. P. 435–465.
6. Hastings J.S., Madrian B.C., Skimmyhorn W.L. Financial Literacy, Financial Education and Economic Outcomes. *NBER Working Paper*. 2012. № 18412. URL: <http://www.nber.org/papers/w18412.pdf>
7. Бонд Р., Куценко О., Лозицька Н. Фінансова грамотність та обізнаність в Україні: факти та висновки. Київ : USAID FINREP, 2010. 36 с. URL: <http://www.uaib.com.ua/files/articles>
8. Кізима Т. Фінансова грамотність населення: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії. *Вісник THEV*. 2012. № 2. С. 64–71.
9. Климчук А. Фінансова грамотність населення України залишає бажати кращого. URL: <http://business-territory.com>
10. Радзішевська Д.В. Підвищення фінансової грамотності населення України як один із пріоритетів державної політики на сучасному етапі. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Radzishevsk>
11. Птащенко Л.О., Шабардіна А.М. Підвищення фінансової грамотності населення: міжнародний досвід. *Економіка і регіон*. 2014. № 1(44). С. 8–14.
12. Блискавка О., Зеленцова А. Фінансова грамотність населення та розвиток національної економіки. URL: http://ufin.com.ua/analit_mat/strah_rynok/159
13. OECD (2018). OECD/INFE Toolkit for measuring financial literacy and financial inclusion. P. 4.
14. World Bank (2017). Global Financial Inclusion and Consumer Protection Survey: Report. P. 14.
15. Експертна платформа <https://expla.bank.gov.ua/expla/news>. URL: <https://www.facebook.com>
16. Система державного управління Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії: досвід для України / уклад. П.І. Крайнік; за заг. ред. Ю.В. Ковбасюка, С.В. Загороднюка. Київ : НАДУ, 2011. 48 с.
17. Citizens Advice money advice services. URL: <https://www.citizensadvice.org.uk/about-us/our-work/advice-partnerships/money-advice-services/>
18. Office of Financial Institutions. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Office_of_Financial_Institutions
19. Estrategia Nacional de Educação Financeira. URL: https://www.bcb.gov.br/pre/pef/port/Estrategia_Nacional_Educacao_Financeira_ENEF.pdf
20. Дудчик О.Ю., Матвійчук І.О. Фінансова грамотність населення: теоретичні аспекти, проблеми і перспективи поліпшення в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 31. С. 631–635.
21. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686>

REFERENCES:

1. Lusardi A., Mitchell O.S. Financial Literacy around the World: An Overview. *NBER Working Paper*.
2. Lusardi A., Mitchell O.S., Curto V. (2009). Financial Literacy among the Young: Evidence and Implications for Consumer Policy // NBER Working Paper. Retrieved from: <http://www.nber.org/papers/w15352.pdf>
3. Agarwal S., Driscoll J., Gabaix X., Laibson D. (2008). Learning in the credit card market. 2011 // NBER Working Paper, no. 13822. Retrieved from: <http://www.nber.org/papers/w13822>
4. Allgood S., Walstad W.B. (2011). The effects of perceived and actual financial knowledge on Credit Card Behavior. Networks Financial Institute at Indiana State University. *Working Paper*, no. WP-15.
5. Bernheim B.D., Garrett D.M., Maki D.M. (2001). Education and saving: the long-term effect of high school financial curriculum mandates. *Journal of Public Economics*, no. 80, pp. 435–465.
6. Hastings J.S., Madrian B.C., Skimmyhorn W.L. (2012). Financial Literacy, Financial Education and Economic Outcomes. *NBER Working Paper*, no. 18412. Retrieved from: <http://www.nber.org/papers/w18412.pdf>
7. Bond R., Kucenko O., Lozicka N. (2010). Finansova gramotnist ta obiznanist v Ukrayini: fakti ta visnovki. Kyiv: USAID FINREP, 36 p. Retrieved from: <http://www.uaib.com.ua/files/articles>
8. Kizima T. (2012). Finansova gramotnist naseleण्या: zarubizhnyj dosvid i vitchiznyani realiyi. *Visnik TNEU*, no. 2, pp. 64–71.
9. Klimchuk A. Finansova gramotnist naseleण्या Ukrayini zalishaye bazhati krashogo. Retrieved from: <http://business-territory.com>
10. Radzishevsk D.V. Pidvishennya finansovoyi gramotnosti naseleण्या Ukrayini yak odin iz prioritetiv derzhavnoyi politiki na suchasnomu etapi. Retrieved from: <http://academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Radzishevsk>
11. Ptashenko L.O., Shabardina A.M. (2014). Pidvishennya finansovoyi gramotnosti naseleण्या: mizhnarodnij dosvid. *Ekonomika i rehion*, no. 1(44), pp. 8–14.
12. Bliskavka O., Zelencova A. Finansova gramotnist naseleण्या ta rozvitok nacionalnoyi ekonomiki. Retrieved from: http://ufin.com.ua/analit_mat/strah_rynok/159

13. OECD (2018). OECD/INFE Toolkit for measuring financial literacy and financial inclusion. P. 4.
14. World Bank (2017). Global Financial Inclusion and Consumer Protection Survey: Report. P. 14.
15. Ekspertna platforma. Retrieved from: <https://expla.bank.gov.ua/expla/news> Retrieved from: <https://www.facebook.com>
16. Sistema derzhavnogo upravlinnya Spoluchenogo Korolivstva Velikobritaniyi i Pivnichnoyi Irlandiyi: dosvid dlya Ukrayini (2011) / uklad. P.I. Krajnik; za zag. red. Yu.V. Kovbasyuka, S.V. Zagorodnyuka. Kyiv: NADU, 48 p.
17. Citizens Advice money advice services. Retrieved from: <https://www.citizensadvice.org.uk/about-us/our-work/advice-partnerships/money-advice-services/>
18. Office of Financial Institutions. Retrieved from: https://en.wikipedia.org/wiki/Office_of_Financial_Institutions
19. Estrategia Nacional de Educação Financeira. Retrieved from: https://www.bcb.gov.br/pre/pef/port/Estrategia_Nacional_Educacao_Financeira_ENEF.pdf
20. Dudchik O.Yu., Matvijchuk I.O. (2019). Finansova gramotnist naselennya: teoretichni aspekti, problemi i perspektivi polipshennya v Ukrayini. *Infrastruktura rinku*, no. 31, pp. 631–635.
21. Strategiya rozvitku finansovogo sektoru Ukrayini do 2025 roku. Retrieved from: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686>

УДК 336

JEL G21

Птащенко Ліана Олександрівна, доктор економічних наук, професор, **Колінчук Дарія Володимирівна**, студентка. Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». **Актуалітети підвищення рівня фінансової грамотності українців у період розвитку фінтех.**

Метою статті є дослідження проблем та визначення пріоритетних напрямів підвищення рівня фінансової грамотності населення в період активного розвитку цифрових технологій на фінансовому ринку в Україні.

Доводиться думка, що фінансова грамотність є одним з головних інструментів подолання бідності та драйвером економічного процвітання країни, оскільки суспільство може досягти економічних успіхів тільки тоді, коли громадяни мають навички прийняття відповідальних і свідомих рішень у фінансовій сфері та здатні формувати власний добробут. Фінансово свідоме суспільство є одним з найважливіших факторів економічного зростання країни, активності інвестицій та підвищення рівня доходів населення.

Питання фінансової грамотності набуває більшої актуальності в останні роки, коли значно загострилися проблеми економічної нестабільності та кризового стану, пов'язаних зі світовою пандемією, війною та необхідністю відбудови у післявоєнний час. Важливим локомотивом підвищення фінансової грамотності є також цифрові технології в усіх сферах людської діяльності, а особливо у фінансовій сфері та на ринку освітніх послуг. Ця проблема є актуальною, оскільки здатність правильно та раціонально розпоряджатися особистими фінансами та фінансами бізнесу стає гострою необхідністю для громадян.

Дані Світового банку свідчать, що у 44 країн світу схвалено стратегії фінансової грамотності, а у 27 країнах подібні стратегічні заходи знаходяться на етапі розробки. У статті проаналізовано та узагальнено програми підвищення фінансової грамотності, які впроваджені в Австралії, Великобританії, США та Китаю.

Аналіз світового досвіду в питаннях підвищення фінансової грамотності населення свідчить, що розвинені держави всіляко підтримують та фінансують заходи підвищення рівня фінансової грамотності населення. Результати досліджень багатьох науковців та фахівців свідчать про те, що в Україні досить низький рівень фінансової грамотності населення. Шляхом опитування громадян встановлено, що більшість респондентів не використовують цифрові технології, не планують сімейний бюджет, не володіють питаннями недержавного пенсійного страхування тощо. Адаже, як показує дослідження, протягом 30 років існування ринкових відносин в Україні ніхто системно не займався фінансовою освітою населення, яке самостійно здобувало певні знання на власних помилках і втратах від недобросовісних банків та інших фінансових установ, невдалих вкладень тощо.

Не дивлячись на те, що Національний банк України вживає заходів щодо підвищення рівня фінансової грамотності, останні не носять масовий характер та стосуються просвітництва у сфері банківських послуг. Розвиток фінтеху на ринку фінансових послуг вимагає адекватного рівня фінансової грамотності користувачів цих послуг. Запропоновано низку заходів, спрямованих на підвищення рівня фінансової грамотності українців.

Ключові слова: фінансова грамотність, фінансовий ринок, фінансові технології, безготівкові розрахунки, фінансова обізнаність, ринок фінансових послуг.

UDC 336

JEL G21

Liana Ptashchenko, Doctor of Economics, Professor. **Daria Kolinchuk**, Student. National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic». **Current issues of increasing the level of financial literacy of Ukrainians during the development of financial technologies.**

The aim of the article is to study the problems and identify priority areas for improving the level of financial literacy of the population during the active development of digital technologies of the financial market in Ukraine.

It is argued that financial literacy is one of the main tools for overcoming poverty and a driver of economic prosperity, as society can achieve economic success only when citizens have the skills to make responsible and informed decisions in the financial sphere and are able to shape their own well-being. A financially conscious society is one of the most important factors in the country's economic growth, investment activity and rising incomes.

The issue of financial literacy has become more relevant in recent years, when the problems of economic instability and crisis related to the world pandemic, war and the need for reconstruction in the post war period have become much more acute. Digital technologies in all spheres of human activity, especially in the financial sphere and in the market of educational services, are also an important driver of financial literacy. This problem is relevant because the ability to properly and rationally manage personal finances and business finances is becoming an urgent need for citizens.

World Bank data show that financial literacy strategies have been approved in 44 countries, and similar strategic measures are being developed in 27 countries. The article analyzes and summarizes financial literacy programs implemented in Australia, the United Kingdom, the United States and China. Analysis of world experience in improving the financial literacy of the population shows that developed countries support and finance measures to increase the level of financial literacy of the population. It is proved that in Ukraine the level of financial literacy of the population is rather low. After all, according to the study, during the 30 years of market relations in Ukraine, no one systematically engaged in financial education of the population, which independently gained some knowledge of their own mistakes and losses from unscrupulous banks and other financial institutions, failed investments and more. The National Bank of Ukraine is taking measures to increase the level of financial literacy. However, the development of fintech requires an adequate level of financial literacy of users of these services. Measures to increase the level of financial literacy of Ukrainians are proposed.

Key words: financial literacy, financial market, financial technologies, non-cash payments, financial awareness, financial services market.